

”DET FANNNS DE SOM INTE VILLE LEVA”

Två år efter Richard Fredrikssons första begäran om ingripande agerar Arbetsmiljöverket. **Samhall får bakläxa på både OSA och SAM.**

✂ ELINOR TORP 📷 ROBIN BÄCKMAN

Redan innan pandemin hade Richard Fredriksson kontakt med huvudskyddsombudet på Samhall i Eskilstuna. Som regionalt skyddsombud hade han egentligen inte rätt att själv göra en 6:6a-anmälan då det finns en skyddskommitté på Samhall. Men i en organisation med så omfattande brister var det svårt för de lokala skyddsombuden att agera. Eller våga agera, som de själva uttryckte det.

Varken det systematiska arbetsmiljöarbetet eller den organisatoriska och sociala arbetsmiljön som regleras i de två mest grundläggande föreskrifterna från Arbetsmiljöverket fungerade. Huvudskyddsombudet Maj-Len Holmquist sträckte därför ut en hand till fackets avdelning och det regionala skyddsombudet Richard Fredriksson för att få hjälp och vägledning.

Underbemanningen bland de funktionsnedsatta var hög, människor stressade, chefer kränkte medarbetare och andra chefer. Det slarvades med riskbedömningar ute hos kunderna,

I Dagens Arbetsmiljö nummer 1/2021 skrev vi om skyddsombudens kamp för bättre arbetsmiljö på Samhall i Eskilstuna.

man gjorde inte skyddsronder utifrån lagstiftningen och i själva Samhalllokalen översteg ljudnivån alla tillåtna decibeltal. En del av tvättmaskinerna var dessutom brandfarliga, hävdar Richard Fredriksson. Men värst av allt som han bevittnade var den psykosociala arbetsmiljön.

– Folk vandrade runt i korridorerna. De satt i omklädningsrum. Det fanns de som inte längre ville leva. Ingen ansvarig visste ens att de var där. Det var som en zombiestad man klev in i. Samtidigt var det stor underbemanning ute hos kunderna, berättar han.

Tillsammans med huvudskyddsombudet försökte Richard Fredriksson få Samhall att lyssna. Men månaderna gick och inget hände. Sedan kom pandemin. Allt ställdes på sin spets. Människor blev sjuka och dog.

– Samhall hade inte riskbedömt arbetet för individerna, säger Richard Fredriksson.

Människor med underliggande sjukdomar i riskgrupp städade på folkrika platser som i mataffärer, gym och på varuhus – utan skydd.

”Samhall hade inte riskbedömt arbetet för individerna.”

Richard Fredriksson, regionalt skyddsombud.

I polishuset i Eskilstuna tvingades en medarbetare in och sanera en cell där en bekräftat covidsjuk suttit inspärrad. Detta medan hans pappa låg på IVA och bara hade några få dagar kvar att leva. Båda pappan och sonen jobbade på Samhall. Båda städade och fraktade städmaterial under pandemin utan ordentliga skydd och med underliggande sjukdomar som gör dem till riskgrupp.

Pappans lungor och hjärta lade av kort därpå. De lokala skyddsombuden försökte få gehör hos sina chefer.

Men inget blev bättre. Richard Fredriksson samlade då områdescheferna, som jobbade närmast medarbetarna, till ett samtal för att se om de ens hade en chans att leva upp till sitt delegerade arbetsmiljöansvar.

I begäran om ingripande som han skickade till Arbetsmiljöverket skriver han även om deras arbetsmiljö. Han skriver vad cheferna uppgett för honom:

• Det är svårt att kunna anpassa arbetet för individen. Det blir individen som anpassas till arbetet.

• Man känner inte som chef att man får den tid som behövs för varje enskild arbetstagare och personalgrupperna är för stora.

• Samarbetet mellan cheferna är inte bra. Det finns konflikter i chefsgruppen.

• Man har ingen tid att sitta ner och diskutera vad som händer på Samhall.

• HR agerar mest som poliser och håller reda på kostnader.

• Företagsvården används mest när det gäller vaccination och förstadagsintyg.

– Jag minns att jag pratade med cheferna om delegering, om de hade någon aning om vad de hade skrivit på. De fattade inte. Jag försökte förklara för dem. Då gick det upp ett ljus vilket enormt ansvar de har om något skulle hända. En av cheferna lämnade tillbaka sin delegering om arbetsmiljöansvar för personalen ute hos kunderna, berättar Richard Fredriksson.

Kort därpå fick hen en varning.

– Det var inte okej. Chefen vågade inte annat än att ta tillbaka sin delegering igen trots att de inte hade en rimlig chans att ta sitt arbetsmiljöansvar för alla medarbetare ute hos kunderna, säger Richard Fredriksson.

RICHARD OM VAD FÖRESKRIFTERNA BETYDER

”SAM beskriver hur du ska göra. OSA vad du ska göra. De två är kärnan i allt!”

OSA

› Din arbetsgivare måste ha kunskaper om hur man **hanterar ohälsosam arbetsbelastning**, både fysisk och psykisk.

› Chefer som ska undersöka detta **måste ha kunskaper!**

› Det ska finnas **mål för den sociala och organisatoriska arbetsmiljön**.

Mål kan du inte ha om du inte först undersökt.

› **Det måste finnas en tydlighet i arbetsuppgifterna.** Vad förväntas?

Och i vilken ordning? Hur ska jag prioritera när jag inte hinner med?

› Skyddsombuden har rätt att vara med och ta fram rutiner för att motverka mobbning, det vill säga **kränkande särbehandling**.

SAM

› **Mallen för allt**, som du lägger in alla andra föreskrifter i.

› **Det systematiska arbetsmiljöarbetet**

måste vara på plats innan du kan börja jobba med föreskrifter som smittorisker eller kemikaliska hälsorisker.

› **Undersöka**, riskbedöma, åtgärda. Igen och igen. Det är som ett hjul.

› **Följ sedan upp och kolla** så att det blivit önskad effekt.

OSA står för organisatorisk och social arbetsmiljö. **SAM** står för systematiskt arbetsmiljöarbete.

RICHARDS TIPS

Så får du gehör hos Arbetsmiljöverket:

”Innan jag gjorde min begäran visste jag att det var SAM och OSA som brast. Jag begärde ut ärenden från Arbetsmiljöverket som handlade om dessa två grundläggande föreskrifter. Hur formulerade sig inspektörerna? Hur såg deras kravställning ut? Jag läste bristen. Och så läste jag kraven. Det måste vara tydligt. Då kan inte Arbetsmiljöverket svara: 'Nej, det är ofullständigt.'”

OCH HANS FÖRHOPPNING

➤ Att Samhall ser till individerna. Vilka arbetsuppgifter funkar för var och en så att inte medarbetarna blir sjuka eller skadas av jobbet.

➤ Anpassningar måste ske. Vilka hjälpmedel behövs?

➤ Företagshälsovården måste tas in mer.

➤ Sjuktalet måste ner! Horribelt att ett statligt bolag som har i uppgift att anpassa arbetet för människor har sjuktal på uppemot 20 procent.

Efter flera samtal med högre Samhallchefer som inte gav någonting började Richard Fredriksson sin research. Förutom alla styrdokument och handlingsplaner som rörde Samhall begärde han ut femtio ärenden från Arbetsmiljöverket för att studera hur han bäst kunde få gehör hos myndigheten. Det var ärenden som rörde OSA och SAM och som hade föranletts av en 6:6a-anmälan från ett skyddsombud. Han studerade kraven och anammade språket för att väcka tillsynsmyndigheten när inte arbetsgivaren tog hans larm på allvar.

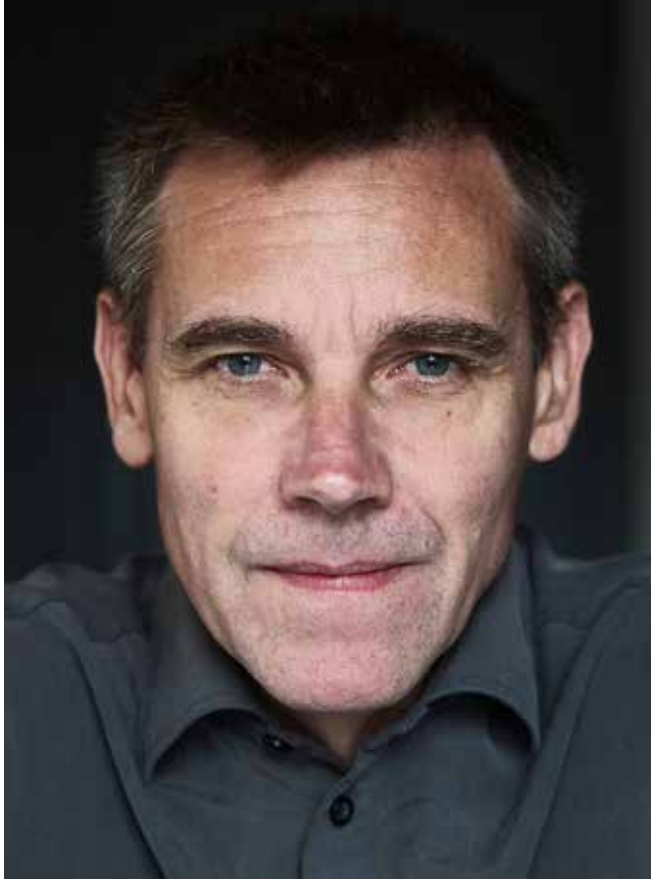
– Jag försökte förstås resonera med cheferna på olika nivåer inom Samhall. HR träffade jag åtskilliga gånger. Och vi hade möten med ledningen i Stockholm som kom ner till Eskilstuna. Men vi kom ingen vart. De förstod inte.

Så Richard Fredriksson skrev en sexton sidor lång anmälan till Arbetsmiljöverket där han i detalj gick igenom vad han iakttagit i arbetsmiljöarbetet som inte fungerade. Tiden gick. Tjänstemännen på Arbetsmiljöverket jobbade hemifrån. Fysiska inspektioner ute på arbetsplatserna stoppades.

– Men Samhalls städare fortsatte att jobba på som vanligt, utan skydd. Man involverar inte skyddsombud lokalt på Samhall. Det är roten till

Richard Fredriksson.

FOTO: ROBIN BÄCKMAN

att man inte jobbar med arbetsanpassning för individen, menar Richard Fredriksson.

Samhall lovade bättring. Richard Fredriksson drog tillbaka anmälan. Nya möten hölls. HR kom än en gång ner från Stockholm tillsammans med en marknadschef som presenterade bolagets medarbetarundersökning.

– En powerpoint med trettio–förtio bilder. Redan på bild fyra fattar jag vad som är fel! Skyddsombuden finns inte med i den här processen över huvud taget, säger Richard Fredriksson.

Det blev Arbetsmiljöverket igen. Möte med myndigheten digitalt.

Men ärendet lades ned för att han var regionalt skyddsombud. Det måste vara lokala skyddsombud som larmar för att verket ska agera. Men ha is i magen, meddelade en inspektör över telefon.

Arbetsmiljöverket hade nu sett bristerna och agerade. I mars 2021 kom ett första tillsynsmeddelande. Samhall i Eskilstuna fick till maj på sig att redogöra för hur de skulle åtgärda bristerna. Men det räckte inte på långt när. Strax före midsommar kom beslutet från Arbetsmiljöverket med tuffa krav.

Richard Fredriksson utbrister:

– Jag blev så jävla glad! Vi hade hållit på och kämpat med detta i två år, sedan 2019. Och vi hade fått ta mycket skit. Det var stora brister verket ringade in. Det var en seger. 🎉

”Jag försökte förstås resonera med cheferna på olika nivåer.”

Richard Fredriksson, regionalt skyddsombud.

Huvudskyddsombudet Maj-Len Holmquist var med och gjorde 6:6a-anmälan tillsammans med Richard Fredriksson.

FOTO: DAVID LUNDMARK

FOTO: DAVID LUNDMARK

MOT VÄGGEN

Läs en intervju med nya vd:n Sara Revell Ford på sidan 22.

I juni kom beslutet från Arbetsmiljöverket med tuffa krav på Samhall.

ARBETSMILJÖVERKETS KRAV PÅ SAMHALL

➤ Tydliggöra och dokumentera uppgiftsfördelningen mellan cheferna ute i organisationen.

➤ Av fördelningen ska det tydligt framgå vem som ska ansvara för vad – arbetsledning, skydd och instruktioner.

➤ Informera skyddsombud och arbetstagare om uppgiftsfördelningen så att det blir klart och tydligt till vem medarbetarna ska vända sig med vilka frågor.

➤ De saknar tillräckliga rutiner för att regelbundet (minst årligen) undersöka och skriftligen riskbedöma arbetsbelastningen och den organisatoriska och sociala arbetsmiljön för chefer och arbetstagare.

➤ Inför fungerande rutiner! Arbetsbelastningen riskerar annars att bli ohälsosam och inte uppmärksammas, innan den orsakar ohälsa.

➤ De måste lösa vakanser utan att övriga arbetstagare utsätts för ohälsosam stress, oplanerat ensamarbete eller arbete utan tillräcklig introduktion och instruktion.

➤ Chefer med arbetsmiljöansvar ute i organisationen måste ha de kunskaper, resurser och befogenheter som krävs för att inte medarbetarna ska bli sjuka eller skadas av jobbet.

➤ Områdeschefernas arbetsbelastning måste ses över. Liksom driftledarnas. I praktiken är det driftledarna som utför många arbetsmiljöuppgifter trots att de med funktionsnedsättning inte kan ha det ansvaret. Det ska vara tydligt vad som gäller. Samhall ska skriftligt fördela arbetsmiljöuppgifterna.

➤ Rutiner för hur kränkande särbehandling ska rapporteras och hanteras i organisationen. Den utsatta måste få snabb hjälp. Chefer och arbetstagare måste känna till vad kränkande särbehandling kan vara, och att det inte tolereras. Chefer måste få bättre kunskaper. Och skyddsombud ges

➤ möjlighet att medverka så att detta förebyggs.

➤ Vid inspektionen visade det sig att de ännu inte gjort riskbedömningar avseende corona på majoriteten av era objekt. Coronaviruset är ett smittämne i riskklass 3, och det finns en ordning som ska följas vid överväganden av skyddsåtgärder.

Eftersom Samhall i Eskilstuna har arbetstagare ute på cirka 130 olika uppdrag behöver riskbedömningen göras för varje objekt.

➤ Vid inspektionen visade det sig att de ännu inte gjort riskbedömningar avseende corona på majoriteten av era objekt. Coronaviruset är ett smittämne i riskklass 3, och det finns en ordning som ska följas vid överväganden av skyddsåtgärder.

Eftersom Samhall i Eskilstuna har arbetstagare ute på cirka 130 olika uppdrag behöver riskbedömningen göras för varje objekt.

➤ Vid inspektionen visade det sig att de ännu inte gjort riskbedömningar avseende corona på majoriteten av era objekt. Coronaviruset är ett smittämne i riskklass 3, och det finns en ordning som ska följas vid överväganden av skyddsåtgärder.

Eftersom Samhall i Eskilstuna har arbetstagare ute på cirka 130 olika uppdrag behöver riskbedömningen göras för varje objekt.

➤ Vid inspektionen visade det sig att de ännu inte gjort riskbedömningar avseende corona på majoriteten av era objekt. Coronaviruset är ett smittämne i riskklass 3, och det finns en ordning som ska följas vid överväganden av skyddsåtgärder.

Eftersom Samhall i Eskilstuna har arbetstagare ute på cirka 130 olika uppdrag behöver riskbedömningen göras för varje objekt.

➤ Vid inspektionen visade det sig att de ännu inte gjort riskbedömningar avseende corona på majoriteten av era objekt. Coronaviruset är ett smittämne i riskklass 3, och det finns en ordning som ska följas vid överväganden av skyddsåtgärder.

Eftersom Samhall i Eskilstuna har arbetstagare ute på cirka 130 olika uppdrag behöver riskbedömningen göras för varje objekt.